

Komentarz do filmu nr 1

Edukacja elementarna w przedszkolu

I. Informacje ogólne

Film zatytułowany **"Edukacja elementarna w przedszkolu"** jest jednym z czterech filmów edukacyjnych zrealizowanych w ramach projektu *Poprzez praktykę do profesjonalizmu - nowa koncepcja praktyk studenckich i jej aplikacja*.

Filmy te zaprojektowane zostały, by służyć jako pomoc dydaktyczna do prowadzenia zajęć ze studentami specjalności przygotowujących do wykonywania zawodu nauczyciela przedszkola oraz edukacji wczesnoszkolnej. Idea stworzenia filmów edukacyjnych dla studentów powstała w wyniku analizy efektywności kształcenia praktycznego na studiach niestacjonarnych, a ich realizacja stanowi jedno z działań na rzecz podniesienia jakości kształcenia nauczycieli w Dolnośląskiej Szkole Wyższej.

W związku z tym, że wielu studentów specjalności nauczycielskich realizuje studia w trybie niestacjonarnym ograniczone są możliwości organizacji wspólnych wyjść grup studenckich do przedszkoli i szkół celem obserwacji i analizy zastanej rzeczywistości pedagogicznej, a także refleksji nad praktyką. Często doświadczenia studentów realizujących praktyki są ograniczone ze względu na to, że student realizuje praktyki zaledwie w dwóch różnych placówkach, z których przynajmniej jedna jest placówką w której student sam w dzieciństwie się uczył. Uniemożliwia to studentom doświadczanie różnorodności sposobów organizacji i funkcjonowania przedszkoli i szkół oraz różnorodnego stylu pracy nauczycieli.

Zrealizowane filmy edukacyjne pozwolą studentom na:

- wspólne doświadczanie rzeczywistości pedagogicznej przedszkoli i szkół,
- doświadczanie różnorodności sytuacji pedagogicznych w poszczególnych placówkach,
- dokonywanie analiz obserwowanych sytuacji pedagogicznych, podejmowanie dyskusji i refleksji nad praktyką,
- prowadzenie ukierunkowanych, samodzielnych obserwacji w czasie praktyk.

Zdjęcia do filmów zostały zrealizowane w maju i czerwcu oraz we wrześniu i październiku roku 2011. Sytuacje pokazane w filmach nie są wyreżyserowane, zarejestrowano rzeczywistość przedszkoli i szkół. Z nauczycielami uzgadniane było jakiego typu zajęcia miały zostać nagrane np. zabawa inspirowana przez nauczycielkę, wprowadzenie litery, praca z tekstem z podręcznika, realizacja nowych dla dzieci treści matematycznych, rozwiązywanie zadań tekstowych złożonych, w tym - celowo błędnie skonstruowanych. W kilku przypadkach przedstawione sytuacje zostały celowo zaaranżowane na użytek filmów np. nauczycielka przedszkola poproszona została o przeprowadzenie na sali gimnastycznej określonego rodzaju ćwiczeń (zbliżonych do zadań diagnostycznych testu MOT 4-6), zajęcia z języka angielskiego w klasie I przeprowadziła nauczycielka mówiąca wyłącznie w języku angielskim, której dzieci wcześniej nie znały.

W toku montażu filmów nie były podejmowane próby usunięcia fragmentów zajęć, w których dostrzeżone zostały usterki, bądź gdzie przyjęte zostały przez nauczycieli rozwiązania kontrowersyjne. Przeciwnie, fragmenty takie zostały celowo wykorzystane w filmie, po to, aby skłaniać studentów do namysłu, dyskusji i refleksji nad obserwowaną praktyką.

W filmach pokazane zostały zarówno obszerne fragmenty zajęć edukacyjnych, co pozwala studentom na analizę przebiegu tych zajęć, przyjętego przez nauczyciela toku metodycznego, sposobu funkcjonowania nauczyciela i dzieci, jak i odrębne działania edukacyjne obrazujące określone rozwiązania metodyczne. Z materiału surowego wybranych zostało wiele ujęć obrazujących reakcje dzieci na różne sytuacje, tak aby dostarczyć studentom materiał do refleksji nad tym, jak odbierają one rzeczywistość, w której się znalazły. Tłem dla zarejestrowanych zdarzeń edukacyjnych są zdjęcia obrazujące przestrzeń placówek edukacyjnych.

Każdy z filmów poświęcony jest odrębnej tematyce. Film pierwszy w całości dotyczy pracy przedszkola, film drugi edukacji wczesnoszkolnej, w filmie trzecim ukazane są zagadnienia dotyczące nauczania języka angielskiego dzieci w edukacji elementarnej, natomiast film czwarty poświęcony jest problematyce specjalnych potrzeb edukacyjnych dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym. Odmienna jest także konstrukcja filmów i sposób narracji. Niezależnie jednak od tych różnic wykorzystując filmy w pracy ze studentami, analizy obserwowanej rzeczywistości pedagogicznej obejmować mogą trzy kategorie aktywności: **rozumienie** - nazywanie tego, co zostało pokazane, jaki zaprezentowano rodzaj działania, **problematyzowanie** - zadawanie przez studentów pytań i poszukiwanie na nie odpowiedzi, ocenianie zilustrowanych działań według odpowiednio dobranych kryteriów, **projektowanie** - generowanie pomysłów własnej pracy pedagogicznej, poszukiwanie alternatywnych rozwiązań, opracowywanie projektów twórczych działań.

II. Komentarze szczegółowe

Film obrazuje wybrane zagadnienia dotyczące edukacji przedszkolnej. Zdjęcia do filmu zrealizowane zostały w sześciu przedszkolach. Cztery z nich to przedszkola publiczne zlokalizowane w różnych dzielnicach Wrocławia, dwa to niepubliczne przedszkola montessoriańskie, z których jedno mieści się we Wrocławiu, a jedno w podwrocławskiej wsi.

W filmie wyróżnione zostały następujące moduły, spośród których każdy może być oglądany i analizowany odrębnie:

1. Przestrzeń w przedszkolu
2. Adaptacja dzieci 3-letnich do warunków przedszkola
3. Zabawy dzieci w wieku przedszkolnym
4. Zajęcia edukacyjne - edukacja językowa
5. Zajęcia edukacyjne - edukacja matematyczna
6. Pedagogika Marii Montessori

Poniżej zamieszczone zostało krótkie omówienie każdego z wyodrębnionych modułów. Za każdym razem skomentowana została treść danego fragmentu filmu oraz wskazane możliwości dydaktycznego wykorzystania w pracy ze studentami. Chociaż generalnie odnośnie do każdego z filmów możliwe są trzy

rodzaje aktywności uczących się: rozumienie, problematyzowanie i projektowanie, to jednak ze względu na specyfikę problemów ukazanych w poszczególnych modułach, niektóre z nich otwierają możliwości tylko, bądź głównie dla jednego czy dwóch spośród wymienionych rodzajów aktywności, inne zaś mogą stanowić punkt wyjścia dla wszystkich trzech rodzajów aktywności studentów.

1. Przestrzeń w przedszkolu

Treść modułu

Pierwszy moduł filmu poświęcony jest zobrazowaniu podstawowych zagadnień dotyczących organizacji przestrzeni przedszkola. Zarejestrowano ujęcia z różnych przedszkoli, tak aby oglądający film studenci mieli możliwość zobaczenia pewnej różnorodności zagospodarowania przestrzeni placówek przedszkolnych. Pokazane zostało zarówno otoczenie przedszkola, teren wokół budynku, przedszkolne place zabaw, jak i budynki przedszkolne, szatnie, sale zabaw, toalety i inne pomieszczenia.

Pokazywanym obrazom towarzyszy komentarz, w którym podane zostały pewne zasady i wskazówki dotyczące organizacji przestrzeni.

Możliwości wykorzystania

Po obejrzeniu filmu studenci sporządzić mogą wykaz zasad dotyczących zagospodarowania przestrzeni przedszkolnych pomieszczeń oraz formułować ich uzasadnienia. Warto także poddać pod dyskusję problem zróżnicowania wyposażenia sal przedszkolnych w zależności od wieku dzieci w nich przebywających.

2. Adaptacja dzieci 3-letnich do warunków przedszkola

Treść modułu

Moduł filmu poświęcony problematyce adaptacji dzieci w przedszkolu składa się z dwóch części. W pierwszej pokazane zostały fragmenty warsztatów adaptacyjnych dla dzieci nowo przyjętych do przedszkola i ich rodziców, zorganizowanych z końcem sierpnia w jednym z wrocławskich przedszkoli. W drugiej części zobaczyć można ujęcia zarejestrowane rankiem pierwszego września w tym samym przedszkolu. Zaobserwować można różne reakcje dzieci na rozstanie z rodzicami oraz sposób radzenia sobie z tą sytuacją przez nauczycielki.

Możliwości wykorzystania

Przedstawione w filmie sytuacje stanowią mogą inspirację dla studenckich projektów programów adaptacyjnych dla dzieci przedszkolnych. Warto także zastanowić się, w jaki sposób można minimalizować niepokój i napięcie u dzieci związane z pierwszymi dniami pobytu w przedszkolu.

3. Zabawy dzieci w wieku przedszkolnym

Treść modułu

Kolejna część filmu poświęcona jest zabawie jako podstawowej formie aktywności dzieci w wieku przedszkolnym. Pokazane zostały różne rodzaje zabaw, zarówno te, podejmowane przez dzieci samorzutnie, jak i te inspirowane, czy organizowane przez nauczycielki. Zobaczyć można, jak dzieci bawią się

w przedszkolnych salach i na przedszkolnych placach zabaw. Podjęty został problem funkcji zabawy, roli osoby dorosłej w zabawach dziecięcych oraz zróżnicowania zabaw dzieci ze względu na płeć.

Omawiany fragment filmu kończy informacja na temat zalecanego w podstawie programowej sposobu rozliczenia tygodniowego czasu przebywania dzieci w przedszkolu.

Możliwości wykorzystania

Fragment filmu poświęcony zabawom dzieci przedszkolnych może stanowić punkt wyjścia do omówienia zarówno typów zabaw dziecięcych, jak i ich funkcji. Stanowić może także inspirację do dyskusji na temat zabaw preferowanych przez dziewczynki i chłopców oraz przyczyn takich preferencji. Zastanówić się warto, w jaki sposób można zaprojektować przestrzeń, w której dzieci podejmują aktywność zabawową, aby nie służyła ona segregacji dzieci ze względu na płeć. W jaki sposób zorganizować można dziecięce zabawy, aby dać szansę dziewczynkom i chłopcom podejmowania niestereotypowych aktywności zabawowych.

Interesująca może być także dyskusja na temat tygodniowego rozliczenia czasu przebywania dzieci w przedszkolu, a w szczególności źródeł tego typu regulacji w podstawie programowej.

4. Zajęcia edukacyjne - edukacja językowa

Treść modułu

W kolejnym module pokazane zostały fragmenty zajęć z zakresu edukacji językowej, zarejestrowanych w czerwcu, w grupie dzieci sześć- i siedmioletnich kończących realizację programu rocznego przygotowania przedszkolnego.

Nauczyciel został poproszony o pokazanie przykładowych ćwiczeń uzmysławiających dzieciom wyrazową strukturę zdania (dzieci budują zdania, uczestniczą w zabawie słuchowo-ruchowej, ustalają ile słów jest w zdaniu), sylabową strukturę słowa (ustalanie ile jest sylab w słowie, wyodrębnianie sylab i scalanie słów z sylab), a następnie głoskową strukturę słowa (wysłuchiwanie powtarzających się w słowie głosek, scalanie słów z głosek - synteza głoskowa).

Na koniec pokazanych zostało kilka ujęć obrazujących ćwiczenia z literami jako odpowiednikami głosek.

Możliwości wykorzystania

Pokazane zajęcia mają charakter zajęć podsumowujących przygotowanie dzieci do nauki czytania i pisania. W toku jednych zajęć dzieci wykonywały ćwiczenia dotyczące zarówno zdania jak i słowa, sylaby, głoski oraz litery. Analizując przebieg oglądanych zajęć studenci powinni ustalić cel każdego z ćwiczeń, a następnie mogą projektować cykle zajęć poświęconych kształtowaniu odrębnie każdej z pokazywanych w tym fragmencie filmu umiejętności.

5. Zajęcia edukacyjne - edukacja matematyczna

Treść modułu

Zamysłem tego modułu było pokazanie zajęć z zakresu edukacji matematycznej, w czasie których realizowane są nowe dla dzieci treści, chodziło o ukazanie, między innymi, jak wprowadzając nowy dla dzieci materiał bazuje się na umiejętnościach opanowanych wcześniej. Ponieważ pokazane w filmie zajęcia zrealizowane zostały w czerwcu, w grupie dzieci kończących realizację programu 'zerówki' i wszystkie treści

przewidziane w podstawie programowej zostały już zrealizowane, ustalone zostało z nauczycielem, że przygotowuje zajęcia na których zapozna dzieci ze znakami większości, mniejszości i równości.

Nauczyciel zaczyna zajęcia od sprawdzenia rozumienia, czy też przypomnienia pojęć więcej, mniej, za dużo, za mało, tyle samo, po równo oraz strona lewa i prawa. Czyni to z wykorzystaniem materiału konkretnego - guzików. Następnie pokazując krokodyla, obrazuje w sposób konkretny znaki matematyczne większości, mniejszości i równości. Kolejne ćwiczenia mają charakter bardziej abstrakcyjny - paszcza krokodyla zostaje zastąpiona przez patyczki, guziki zostają zastąpione kropkami. Następnie pojęcia za mało i za dużo w formie gry w "Polowanie na tygrysa" zostają odniesione do liczb, a w kolejnym zadaniu również znaki większości, mniejszości i równości pojawiają się w odniesieniu do relacji liczbowych.

Możliwości wykorzystania

Analizując ze studentami zarejestrowane w filmie zajęcia warto prześledzić ich tok metodyczny, a w szczególności zwrócić uwagę na to, w jaki sposób nauczyciel zmierza od konkretnego do abstrakcji, które elementy zajęć stanowią doskonalenie nabytych wcześniej umiejętności, a które służą kształtowaniu umiejętności nowych. Dobrym doświadczeniem dla studentów może być próba sformułowania opowieści o krokodylu, czy innym żarłocznym stworze, która pomagać ma w zrozumieniu istoty znaków matematycznych większości, mniejszości i równości.

6. Pedagogika Marii Montessori

Treść modułu

Ostatni moduł filmu poświęcony został ukazaniu pracy przedszkoli montessoriańskich. Pokazana została przestrzeń przedszkoli oraz wykorzystanie różnorodnych, specyficznych dla pedagogiki Marii Montessori pomocy, uporządkowanych w 5 działów: ćwiczenia dnia codziennego, rozwój zmysłów (sensoryka), edukacja językowa, edukacja matematyczna, "wychowanie kosmiczne".

Zobaczyć można samodzielną pracę dzieci ze znanymi im, dowolnie wybieranymi zestawami pomocy, a także indywidualną pracę nauczycielek z poszczególnymi dziećmi. Pokazana została także praca z grupą dzieci w różnym wieku: lekcja ciszy, sortowanie brył według określonych kryteriów oraz zajęcia z zakresu edukacji przyrodniczej.

Możliwości wykorzystania

Oglądając te fragmenty filmu, kiedy dzieci podejmują samodzielną aktywność oraz kiedy pracują indywidualnie z nauczycielką przyjrzeć się można roli nauczycielki oraz sposobom komunikacji z dzieckiem. Interesujące jest, w jaki sposób nauczycielka obecna jest np. kiedy jeden z chłopców kroi jabłko, a następnie myje po sobie wykorzystane przybory albo kiedy dziewczynka układa drewniane cylindry. Ciekawe spostrzeżenia można poczynić oglądając fragment zajęć, w czasie których dzieci ustalają, które przedmioty utoną, a które będą unosiły się na powierzchni wody. Warto zwrócić uwagę studentów na chłopca, wrzucającego przedmioty zadającego pytania innym dzieciom i stawiającego hipotezy.

W toku zajęć ze studentami warto zastanowić się także, które spośród przedstawionych w filmie elementów pedagogiki Marii Montessori mogą znaleźć zastosowanie w tradycyjnie funkcjonujących przedszkolach, jakie są możliwości i ograniczenia ich wykorzystania.

Komentarz opracowała: dr Elżbieta Kalinowska

Biuro Projektu *Poprzez praktykę do profesjonalizmu*
– nowa koncepcja praktyk studenckich i jej aplikacja

ul. Wagonowa 9, pok. 36
53-609 Wrocław
email: praktykinauczycielskie@dsw.edu.pl
tel. 71 358 27 47
fax 71 358 27 57

www.praktykinauczycielskie.dsw.edu.pl